

# Euroopa Liidu raamprogrammides osalemine pakub väärtuslikke teadmisi ja kogemusi

**Argo Soon – Eesti Teadusagentuur**

Euroopa Liidu aluspõhimõtted hõlmavad liikmesmaade koostööd mis tahes valdkonnas. Seetõttu on enesestmõistetav ka riikide osalemine teaduse ja innovatsiooni raamprogrammides. Niisuguseid raamprogramme on seni olnud seitse ja neist viimane on praegu juba lõpusirgel: jäänud on vaid üksikud üsna piiratud võimalustega taotlusvoorud terviseteadlastele. Et järgmise raamprogrammi – „Horisont 2020“ – ettevalmistused käivad täie hooga, on praegu sobiv hetk heita pilk tagasi, et vaadata, milliseid võimalusi seitsmes raamprogramm pakkus ja kuidas neid õnnestus eestimaalastel kasutada, ning piiluda ka tulevikku, et saada aimu „Horisont 2020“ üldistest joontest.

Ka raamprogrammide keskseks ideeks on koostöö, sest enamiku projektiskeemide puhul on eelduseks partnerite päritolu vähemalt kolmest Euroopa Liidu liikmesmaast või raamprogrammiga assotsieerunud riigist. Traditsiooniliselt on osa projektide partnereid akadeemilised või teadusasutused, kuid praktilisemat laadi ülesannete täitmiseks kaasatakse ka ettevõtteid. Euroopa Komisjon soovib iseäranis projektidesse kaasata väikeettevõtteid, pidades neid üheks oluliseks jõuks just uudsete tehnoloogiate rakendamisel ning luues nende osalemiseks teatavaid soodustingimusi. Tervisevaldkonna uuringutesse kaastakse sageli ka raviasutusi, mis johtub vajadusest kaasata kliinilistesse uuringutesse patsiente, võrrelda kliinikute ravimeetodite efektiivsust või majanduslikke aspekte vms. Mõned Eesti suuremad raviasutused on ühes või teises raamprogrammi projektis osalenud ning kahtlemata võivad projektiga seotud isikud kolleegidele mitmeid positiivseid kogemusi jagada.

Miks osaleda rahvusvahelistes koostööprojektides? Siinkohal on ehk sobilik hoopis viidata Margit Lehise ja Märt Miljani

toimetamisel sihtasutuses Archimedes koostatud 6. raamprogrammi tagasiside kokkuvõttele. Ehkki projektides osalemise puhul on kindlasti lisarahastuse saamine üks olulisemaid tegureid, hindavad projektides osalenud veelgi enam koostöövõimalusi ning seeläbi uute teadmiste omandamist. Sõltuvalt projekti laadist ja ülesehitusest võib see hõlmata ka koolituspakette, mida peetakse samuti kasulikuks. Küllaltki sageli toodi välja ka teaduslike ja tehnoloogiliste uuenduste järgimist oma erialal. Olgu selgituseks lisatud, et koostööprojektide eelarves on vahendid regulaarseks konsortsiumi, aga ka tööruhmade kokkusaamiseks juba sisse kirjutatud. Liiatigi on saanud tavaks, et nii kulude kui ka aja kokkuhoiu mõttes ühitatakse projekti üritused võimaluse korral muude valdkondlike üritustega (konverentsid, seminarid, koolitused jms).

Oluline on mõista, et projektides osalemine ei ole jõukohane üksnes teadlastele. Teaduslik uurimistöö sisaldab teatavasti paljusid erinevaid tegevusi, näiteks nii eksperimenteerimist, andmete kogumist n-ö elust enesest kui ka meditsiinivaldkonnas, aga ka kliinilisi uuringuid jms. Seega on võimalused küllaltki laiad ja projektis osalemine on sageli parim viis uute uurin-gumeetodite omandamiseks.

Eesti agaraim osaleja raamprogrammi tervisevaldkonna uuringutes on olnud Tartu Ülikool ning see on ka mõistetav, sest paljud selle valdkonna uurimisrühmad tegutsevad just selles asutuses. Siiski on edukalt raamprogrammide granditaotlustes osalenud ka mitmed teised Eesti asutused, sh Eesti Biokeskus, Tervise Arengu Instituut, Eesti-Rootsi Vaimse Tervise ja Suitsidoloogia Instituut, Poliitikauuringute Keskus Praxis ning mitmed biotehnoloogia väikeettevõtted. Kliiniliste asutuste osalus on seni paraku jäänud tagasihoidlikuks. TÜ Kliinikum on ainsana paaris projektis olnud



**Dr Argo Soon**

partneriks ning Põhja-Eesti Regionaalhaigla, Tallinna Vähi kliinik ja Nova Vita Kliinik on paaril korral vähemalt üritanud projektides osaleda. Karm konkurents, kus taotluste edukuse määr on pisut üle 20%, võib mõneti kohutada, kuid püüdma peab, sest nii raha kui ka kogemused projektis osalemisest on seda väärt.

## Uus raamprogramm „Horisont 2020“

Uus raamprogramm on struktuurilt varasematest mõneti erinev. Nii eristatakse seal teatavaid nn **horisontaalseid teemasid** ehk tehnoloogilisi valdkondi (nt biotehnoloogia ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, nanotehnoloogiad, kõrgtehnoloogilised uued materjalid) ning **vertikaalseid teemasid**, mis on vaadeldavad pigem temaatiliste valdkondadena (nt tervis, keskkond, energia, transport). „Horisont 2020“ vertikaalseteks teemadeks on nn sotsiaalsed väljakutsed, millest siinses kontekstis on olulisim „Tervishoid, demograafilised muutused ja heaolu“. On üsna tõenäoline, et ka valdkond „Toiduga kindlustatus, säästev põllumajandus, merendusuringud ning biomajandus“ pakub terviseteadlastele mitmeid uurimisteemasid; samuti haakuvad tervisevaldkonnaga mitmed ülalmainitud prioriteetsed horisontaalsed teemad. Projektide rahvusvahelise ja juba kirjeldatud koostööpõhimõtte jääb kehtima uues raamprogrammis endisel viisil.

Seega leiab ka järgmises raamprogrammis terviseteadlaste ja praktikute jaoks sobivaid teemasid mitme erineva valdkonna temaatika raames. Olgu märgitud, et „Horisont 2020“ üheks eripäraks on nn tööprogrammid, milles kirjeldatud Euroopa tegelikest vajadustest lähtuvad teemad on projektitaotluse aluseks. Teisisõnu tulevad kõne alla vaid projektid etteantud teemadel. Vahel aga ei õnnestu oma lemmikteemat rakendada mitte eraldi projektina, vaid see osutub võimalikuks mõne projekti ühe osana ehk töopaketi. Tõsi, Euroopa Komisjon on lubanud, et „Horisont 2020“ tööprogrammi teemad tulevad senisest laiemad ning võimaldavad enam projektitaotlejale sobivaid tõlgendusi.

Euroopa projektide haldamine võib tunduda esmapilgul keerukas. Ent reeglid saab teha selgeks ja vajaduse korral saab abi Eesti Teadusagentuuri väliseaduskoostöö osakonnast, vt <http://www.etag.ee/rahvusvaheline-koostoo/>. Võrreldes näiteks

struktuuritoetustega on raamprogrammi projektide majandamine lihtsam ning tõsisem asjaajamine ootab ees vaid projekti vedavat partnerit – koordinaatorit. Projekti teistel partneritel on halduskohustused pigem tagasihoidlikud. Siinkohal väärib märkimist, et sellised kogemused on paljudel Eesti teadus- ja raviasutustel juba olemas.

Kuidas leida partnerid, kellega koos esitada taotlus ning õnnestumise korral saada osa põnevatest tegemistest ja avastustest? Võimalusi on mitmeid, ehkki nende tõhusus varieerub suuresti:

- Varasemast tuttavad kolleegid kavadavad projekti ja kutsuvad teid kaasa. See on kõige paremini toimiv võimalus. Probleemiks võib kujuneda asjaolu, kas teie asutuses ja tutvusringkonnas leidub tarmukaid projektikirjutajaid. Vahel juhtub, et teie tuttav ei kirjuta ise taotlust, aga on kaasatud kellegi teise projekti ning ta kutsub ka teid kaasa. Ka see variant töötab reaalses praktikas päris hästi.
- Keegi otsib teid juhuslikult üles, kuna teil on mingi spetsiifiline oskus või mingi muu eripära, mis konsortsiumit võiks rikastada. Ka selline olukord on vahel realiseerunud, ehkki harva.
- Tuleb ise olla aktiivne ja teha end paremini nähtavaks. Selles tegevuses saavad teid abistada riiklikud kontaktpunktid ehk NCPd (*National Contact Point*), kes omavahel suhtlevad nii üle-euroopaliselt kui ka üleilmselt, sest paljud riigid väljaspool Euroopat on samuti raamprogrammist huvitatud. Senini on ka Euroopa Komisjon NCPde võrgustikke toetanud ja need haldavad valdkondlikke potentsiaalsete partnerite andmebaase. See teeb mõttekaaslaste leidmise märksõnade abil juba küllaltki lihtsaks. Samuti on Euroopa Komisjoni raamprogrammi portaalis võimalik partnereid otsida, ehkki selle süsteemi võimalused on mõneti piiratud.

Seega on olulisim olla ise aktiivne, siis on tõenäosus projekti sattuda suurem. Loomulikult on võimalus võtta taotluse kirjutamise ja projekti edasise koordineerimise roll enda peale, kuigi tegelikkuses ei pea taotluse kirjutaja ise alati hakkama koordinaatoriks. Niisugusel juhul peab projektis leiduma keegi teine, kes tahab ja suudab seda tööd teha.

*argo.soon@etag.ee*